

การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้ง
ในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Participation in Conflict Management
at Bophit Sacred Temple, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

รัตนาพร ศิริวงษ์*
ดร.อรนันท์ กลั่นทูประ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างคือพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณรอบวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 187 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามลักษณะส่วนบุคคลและแบบสอบถามวัดระดับการมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบแบบที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน ทดสอบความต่างรายคู่ โดยใช้วิธีความแตกต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศและภูมิลำเนาที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ความขัดแย้ง

* นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการความขัดแย้ง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research aimed to study the level of participation of 187 merchants in the area of the Bophit Sacred Temple to compare the level of participation by personal factors. The studied samples were 187 merchants who traded around the Bophit Sacred Temple. Questionnaires were used as the tool for data collection. The data were analyzed by using a computer software. Statistics employed included the percentages, the mean, the t-test, the analysis of variance, and the least significance difference method. Statistical significance level was set at 0.05.

Research results indicated that the level of participation in conflict management at the Bophit Sacred Temple was at low level. But the samples with different personal factors, such as gender and domicile, had different level of participation in conflict management at the 0.05 level of significance as hypothesized.

Key words: participation, conflict

บทนำ

ประเทศไทยมีโบราณสถานมากมายและมีความสำคัญเพราะถือเป็นเกียรติของชาติ¹ ความคิดที่จะบริหารจัดการพื้นที่ที่เป็นโบราณสถานพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น โดยนายนิคม มูลิกะคามะ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร ซึ่งไปศึกษาดูงานในต่างประเทศและได้นำแนวคิดที่จะใช้โบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้เข้าประเทศ (สายันต์ ไพรชาญจิตร, 2548) โดยอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการยกย่องให้เป็นพื้นที่เมืองมรดกโลก จากองค์การยูเนสโก ที่ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 (นิตยา หัตถลีนโยธิน, 2538) รวมถึงพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ถือเป็นพื้นที่เมืองมรดกโลกและเป็นแหล่งขายสินค้าที่ระลึกมากมายทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาซื้อสินค้า ทำให้ร้านค้าเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

การค้าขายสินค้าสร้างรายได้ให้แก่พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ จนมีพ่อค้าแม่ค้าจากต่างพื้นที่เข้ามาค้าขายเพิ่มขึ้น สถานที่ที่ทางการจัดไว้ ไม่เพียงพอกับร้านค้าที่เพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเต็มไปด้วยร้านค้าที่แออัด ในสถานการณ์ปัจจุบัน กระแสข่าวพื้นที่นครประวัติศาสตร์ จะถูกถอดจากเมืองมรดกโลก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2552) จากปัญหาร้านค้าแผงลอยไม่เป็นระเบียบ ปัญหาการจราจร มีการก่อสร้างขยายถนนและปัญหาการปลูกสร้างอาคาร ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศในฐานะเจ้าของมรดกโลก กรมศิลปากรจึงเร่งปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดระเบียบร้านค้าใหม่ ส่งผลกระทบต่ออาชีพการทำมาหากินในพื้นที่ จนนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่

¹ พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานไว้เมื่อ พ.ศ. 2506

ปัญหาข้างต้น นำไปสู่การประชุมคณะกรรมการอำนวยการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (คณะรัฐมนตรี, 2553) การกำหนดกรอบอนุรักษ์มรดกโลกอยุธยาในแนวอนุรักษ์ และบูรณาการกฎหมายให้สอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนา นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งการควบคุมการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง ให้กรมศิลปากรเร่งรัดการประชุมเชิงปฏิบัติการกับทุกภาคส่วน โดยให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม

งานวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายสินค้าในพื้นที่จากการกระจายอำนาจจากหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน โดยมีการปลูกจิตสำนึกรักความเป็นมรดกของท้องถิ่นและของชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญ ที่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นการแก้ไขความขัดแย้งและขยายไปสู่การบริหารจัดการโบราณสถานอื่นๆ การนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ เพื่อให้ชุมชนกับภาครัฐอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข

การตรวจเอกสาร

ความขัดแย้ง คือความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิก หรือกลุ่มขององค์กรตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งมาร่วมใช้ทรัพยากรที่จำกัด หรือการทำงานต่างๆ ที่มีความแตกต่างกันในสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยมหรือการรับรู้ ทศนคติ ความเชื่อ ซึ่งต่างก็แสดงทัศนะของพวกเขาให้เห็นกว่าบุคคลอื่นเมื่อความต้องการของพวกเขาไม่ได้รับการตอบสนอง (อรุณ รักรธรรม, 2533)

ชนิดของความขัดแย้ง แบ่งเป็น 5 ชนิด (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547) ดังนี้

ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้ง เป็นการแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกันและบางครั้งก็เกิดจากปัญหาความแตกต่างกันในการรับรู้ข้อมูล

ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) เป็นเหตุแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์ในสิ่งที่ไม่เพียงพอ ส่วนมากมองเป็นเรื่องทรัพย์สิน เงินทอง

ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) เป็นเรื่องของอำนาจ แย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมถึง กฎ ระเบียบ บทบาท ระยะเวลาและระบบการกระจายอำนาจ

ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ถือว่ามีความสำคัญมาก หากความสัมพันธ์ดีความขัดแย้งก็จะไม่ค่อยเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นก็สามารถแก้ปัญหาได้ง่ายกว่าการที่ความสัมพันธ์ไม่ดี

ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความเชื่อที่แตกต่างกันในชนบประเพณี ประวัติ การเลี้ยงดูที่ถูกหล่อหลอม วัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ

การมีส่วนร่วม จากแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (2540) หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วม ออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วน ทวีลวดี บุรีกุล (2550) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เรียงจากลำดับต่ำสุดไปสูงสุด คือ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผน และระดับการควบคุมโดยประชาชน

กรอบแนวการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือสถาบันนานาชาติเพื่อการมีส่วนร่วมของสาธารณะ หรือ ดร.อรพินท์ สฟโซคชัย โดยกำหนดให้ตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิฐานะ ระยะเวลา สถานะการเป็นเจ้าของ ส่วนตัวแปรตาม คือ ระดับของการสร้างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ, 2550)

การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการที่ราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ นิทรรศการ จดหมายข่าว เว็บไซต์

การรับฟังความคิดเห็น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ จากการสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ แสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

การเกี่ยวข้องมีบทบาท เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมรับฟังกระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบายโดยมีตัวแทนภาคประชาชน

ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคประชาชนเข้าร่วมทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การให้อำนาจ เป็นขั้นตอนที่ให้อำนาจการตัดสินใจเป็นของประชาชน เช่น การลงมติต่าง ๆ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ขายสินค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการบริหารจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ โดยประชากรเป้าหมายในการศึกษาวิจัยคือพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 187 คนและทำการศึกษาวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม 2552 – กุมภาพันธ์ 2554

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ผลการวิจัยนี้ได้จากการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

งานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งหมด 187 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่มาจากแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิลำเนา ระยะเวลา และสถานะการเป็นเจ้าของกิจการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมด้านกรแสดงความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีบทบาท ระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือ และระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้อำนาจ โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามแต่ละ 6 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 = ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด, 4 = ระดับการมีส่วนร่วมมาก, 3 = ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง, 2 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อย และ 1 = ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ส่วนเกณฑ์ในการแปลผลคะแนน คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับของการมีส่วนร่วมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับของการมีส่วนร่วมมาก, คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับของการมีส่วนร่วมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับของการมีส่วนร่วมน้อยและคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับของการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างมาทำการทดสอบความตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. การหาความตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของคำถาม ให้ความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ โดยนำหลักแนวคิดระดับการมีส่วนร่วมของดร.อรพินท์ สฟโชคชัย ซึ่งประกอบด้วย ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ระดับการมีส่วนร่วมเข้าประชุม ระดับการมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงาน และระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวนคำถามทั้งหมด 30 ข้อ

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงมาทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยจำนวน 30 ราย แล้วนำข้อมูล

มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cobach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.9653 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับมาก

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้กลับมาครบทั้ง 187 คน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.2 มีอายุระหว่าง อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.2 สถานภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 52.9 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 การศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.3 รายได้ของครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีรายได้ 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.9 ภูมิลำเนาเดิม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 64 ระยะเวลาประกอบอาชีพค้าขายในพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลา 6-12 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.3 และสถานะการเป็นเจ้าของกิจการค้าขาย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเจ้าของกิจการมีจำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 82.9

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้ง ในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรพบว่า พ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้ามีระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ระดับในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมจัดการ ความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่

(n = 187)

ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. การมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	2.38	0.599	น้อย
2. การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น	2.37	0.523	น้อย
3. การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและการมีบทบาท	2.33	0.599	น้อย
4. การมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	2.39	0.532	น้อย
5. การมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชน	2.31	0.587	น้อย

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ ภูมิฐานะ ระยะเวลาการประกอบอาชีพ สถานะเป็นเจ้าของ พบว่า ตัวแปรต้นที่เป็นปัจจัยด้านเพศมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.004 และภูมิฐานะของผู้ค้าขายมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 สรุปว่า ปัจจัยด้านเพศและภูมิฐานะของพ่อค้าแม่ค้าที่แตกต่างกัน มีผลต่อการระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกันพบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายและหญิง มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t\text{-test} = 2.938^*$, $\text{Sig.} = 0.004$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีแตกต่างกันทางเพศ มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และด้านปฏิบัติงานร่วมแตกต่างกันตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จำแนกตามเพศ

ระดับการมีส่วนร่วม	เพศ	N	\bar{X}	s.d.	t-test	Sig.
ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ชาย	65	2.182	0.624	-3.425*	0.001
	หญิง	122	2.498	0.558		
ด้านการแสดงความคิดเห็น	ชาย	65	2.498	0.594	-3.252*	0.002
	หญิง	122	2.192	0.456		
ด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาท	ชาย	65	2.179	0.640	-2.587*	0.011
	หญิง	122	2.425	0.560		
ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ	ชาย	65	2.297	0.537	-1.855	0.065
	หญิง	122	2.448	0.524		
ด้านการมีอำนาจของประชาชน	ชาย	65	2.253	0.618	-.973	0.332
	หญิง	122	2.341	0.569		
โดยภาพรวม	ชาย	65	2.221	0.518	-2.938*	0.004
	หญิง	122	2.435	0.4522		

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าความแปรปรวนระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม ทั้งเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและหากแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ข่าวสาร พบว่าค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.001 ด้านแสดงความคิดเห็น มีค่าเท่ากับ 0.002 และด้านการปฏิบัติงานร่วม มีค่าเท่ากับ 0.011 ยกเว้น ด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และด้านการมีอำนาจของประชาชน ซึ่งมีค่า Sig. มากกว่า 0.05

สมมติฐานที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่ต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 0.764$, $\text{sig} = 0.515$)

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนผู้ค้าในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ที่มีสถานภาพต่างกันจะมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ที่ต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตรในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 0.199$, $\text{Sig} = 0.820$)

สมมติฐานที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่ต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 2.18$, $\text{Sig} = 0.072$)

สมมติฐานที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อยและมีระดับการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 0.789$, $\text{Sig} = 0.432$)

สมมติฐานที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่ต่างกันพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาที่ต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 13.273^*$, $\text{Sig} = 0.00$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีแตกต่างกันทางภูมิลำเนามีระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ด้านปฏิบัติงานร่วม ให้ความร่วมมือและการมีอำนาจแตกต่างกันโดย วิธี LSD ตามตารางที่ 3-7

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรายค่า จำแนกตามภูมิลำเนาจากระดับการมีส่วนร่วม ด้านการรับรู้ ข่าวสาร

ภูมิลำเนา	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
	n	ค่าเฉลี่ย	อำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อำเภออื่นใน จังหวัด	จังหวัดอื่น
			2.45	2.01	2.80
อ.พระนครศรีอยุธยา	121	2.45		0.439	0.352
อำเภออื่นในจังหวัด	44	2.01			0.791
จังหวัดอื่น	22	2.80			

*p<0.05

จากตารางพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาในอำเภออื่นของจังหวัดมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสารสูงกว่าผู้ที่อยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรายค่า จำแนกตามภูมิลำเนาจากระดับการมีส่วนร่วม ด้านการแสดงความคิดเห็น

ภูมิลำเนา	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
	n	ค่าเฉลี่ย	อำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อำเภออื่นใน จังหวัด	จังหวัดอื่น
			2.39	2.19	2.57
อ.พระนครศรีอยุธยา	121	2.39		0.201	0.378
อำเภออื่นในจังหวัด	44	2.19			
จังหวัดอื่น	22	2.57			

*p<0.05

จากตารางพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาในอำเภออื่นของจังหวัดมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นสูงกว่าผู้ที่อยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบรายค่า จำแนกตามภูมิลำเนาจากระดับการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติงานร่วม

ภูมิลำเนา	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
	n	ค่าเฉลี่ย	อำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อำเภออื่นใน จังหวัด	จังหวัดอื่น
			2.38	2.04	2.67
อ.พระนครศรีอยุธยา	121	2.38		0.338	0.289
อำเภออื่นในจังหวัด	44	2.04			0.628
จังหวัดอื่น	22	2.67			

*p<0.05

จากตารางพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาในอำเภออื่นของจังหวัดมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมสูงกว่าผู้ที่อยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบรายค่า จำแนกตามภูมิลำเนาจากระดับการมีส่วนร่วม ด้านการให้ความร่วมมือกับรัฐ

ภูมิลำเนา	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
	n	ค่าเฉลี่ย	อำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อำเภออื่นใน จังหวัด	จังหวัดอื่น
			2.41	2.13	2.81
อ.พระนครศรีอยุธยา	121	2.41		0.278	0.396
อำเภออื่นในจังหวัด	44	2.13			0.674
จังหวัดอื่น	22	2.81			

* $p \leq 0.05$

จากตารางพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาในอำเภออื่นของจังหวัดมีระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับรัฐสูงกว่าผู้ที่อยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบรายค่า จำแนกตามภูมิลำเนาจากระดับการมีส่วนร่วม ด้านการมีอำนาจ

ภูมิลำเนา	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่				
	n	ค่าเฉลี่ย	อำเภอ พระนครศรีอยุธยา	อำเภออื่นใน จังหวัด	จังหวัดอื่น
			2.37	2.05	2.46
อ.พระนครศรีอยุธยา	121	2.37		0.324	0.409
อำเภออื่นในจังหวัด	44	2.05			
จังหวัดอื่น	22	2.46			

* $p \leq 0.05$

จากตารางพบว่าพ่อค้าแม่ค้าที่มีภูมิลำเนาในอำเภออื่นของจังหวัดมีระดับการมีส่วนร่วมด้านอำนาจสูงกว่าผู้ที่อยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่น

สมมติฐานที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาการค้าขายแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาค้าขายต่างกันทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 2.422, \text{Sig.} = 0.067$)

สมมติฐานที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานะ การเป็นเจ้าของแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ มีระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย และมีระดับการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F\text{-test} = 0.599$, $\text{Sig.} = 0.551$) โดยสรุปผลการทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงการสรุปผลการทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	ค่านัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. เพศ	.004*	✓	
2. อายุ	.515		✓
3. สถานภาพ	.820		✓
4. การศึกษา	.072		✓
5. รายได้เฉลี่ยครอบครัวต่อเดือน	.432		✓
6. ภูมิลำเนา	.000*	✓	
7. ระยะเวลา	.067		✓
8. สถานะเจ้าของ	.551		✓

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายและสรุปผล

จากผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายสินค้าบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ต่อระดับการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่ค้าขายบริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ระดับ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมคือเพศและภูมิลำเนาของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่ ซึ่งการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเป็นช่วงสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ คือกรมศิลปากร และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จากกระแสข่าวการถอดจากมรดกโลก ทำให้หน่วยงานภาครัฐมีนโยบายให้หน่วยงานกรมศิลปากรในพื้นที่ หน่วยงานเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เร่งปรับปรุงภูมิทัศน์จัดสรรพื้นที่ค้าขายและลานจอดรถ จากการเร่งปรับปรุงพื้นที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตรเพราะไม่มีการสำรวจความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นก่อนการทำโครงการต่างๆ จากระดับการมีส่วนร่วม ของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตร แต่ลระดับของการมีส่วนร่วมคือ

ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า มีระดับน้อย แม้ว่าพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ จะทราบว่าวิหารพระมงคลบพิตรเป็นโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นเมืองมรดกโลกเป็นแหล่งของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติสร้างรายได้มากมาย แต่สถานการณ์ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง ในเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ค้าขาย ในส่วนของพ่อค้าแม่ค้าไม่รับรู้ถึงการทำการต่าง ๆ ที่จะสร้างในพื้นที่ และไม่ถึงกฎ ระเบียบและวิธีการดูแลรักษาโบราณสถานที่ถูกต้อง เนื่องจากไม่มีการทำประชาสัมพันธ์หรือทำความเข้าใจให้กับพ่อค้าแม่ค้าจากกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ สายพิน (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมือง/ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการวางผังเมือง จึงส่งผลให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการจัดสรรพื้นที่ พ่อค้าแม่ค้าทำการค้ากันมาตั้งแต่เริ่มเป็นเมืองมรดกโลก และเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ ไม่มีการทำแบบสอบถามหรือการให้แสดงความคิดเห็นผ่านเวทีต่างๆ ของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่ วิธีการแก้ปัญหาหลักกลายเป็น กรมศิลปากร และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นหน่วยงานที่เสนอแนวทางการแก้ปัญหาให้กับรัฐบาล เพื่อนำมาปฏิบัติ ไม่มีการสำรวจความคิดเห็นจากพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ก่อนเริ่มโครงการต่างๆ

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานร่วมและมีบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ในช่วงเกิดความขัดแย้งหน่วยงานกรมศิลปากร เทศบาลนคร คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนมรดกโลกในพื้นที่พระนครศรีอยุธยาโดยมีหัวหน้าหน่วยราชการทั้งส่วนกลาง ที่สังกัดกรมศิลปากรและส่วนราชการระดับจังหวัด เป็นคณะกรรมการ ซึ่งไม่มีการแต่งตั้งพ่อค้าแม่ค้าประชาชนในพื้นที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ และในการประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาพื้นที่ไม่มีการเชิญตัวแทนพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่เข้าร่วมประชุม เพื่อรับฟังการจัดสรรพื้นที่ เรื่องการจัดงบประมาณโครงการต่าง ๆ หรือแม้แต่การนำเสนอปัญหาในพื้นที่

ส่วนระดับการมีส่วนร่วมด้านการให้ความร่วมมือกับภาครัฐผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งจากมติคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแก้ไขปัญหามรดกโลกที่ร้านค้าวิหารพระมงคลบพิตร ที่มีมติร่วมกันให้เจ้าหน้าที่เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเข้าริ่ถอน ย้ายร้านค้าทั้งหมดไปจัดไว้ให้ เนื่องจากเกรงว่าถูกยุเนสโก ถอดออกจากเมืองมรดกโลก ทำให้หน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ยืนยัน ที่จะบังคับใช้กฎหมาย แต่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ด้านหลังวิหารพระมงคลบพิตร ไม่ยอมย้ายและต่างช่วยกันตั้งเต็นท์ขายของต่อ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมของ น.ส.สำรวม จันทร์กระจ่าง แม่ค้าเต็นท์เหลือง (สุทธิชัย หยุ่น, 2553) บอกว่าแต่ก่อนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจัดสถานที่ให้โดยเก็บค่าเช่าแต่ระยะต่อมาเริ่มมีร้านค้าเข้ามาเรื่อยๆ หาบเร่แผงลอยมาวางขายทำให้ไม่เป็นระเบียบ และถ้าจะให้ย้ายคงไม่ย้ายไปขายที่ใหม่เพราะอาจจะขายของไม่ได้

และสุดท้ายระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีอำนาจของประชาชนการจากผลการวิจัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จากความขัดแย้งในพื้นที่ กรมศิลปากรยังคงมีอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ การเปิดโอกาสให้กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ เป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเองจึงมีความเป็นไปได้น้อย

กล่าวโดยสรุปว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือการไม่เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่นทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อนำมาปฏิบัติไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพ่อค้าแม่ค้าหรือชุมชนและไม่เกิดความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งในสังคม ทั้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง เมื่อการมีส่วนร่วมน้อยความขัดแย้งในการดำเนินโครงการต่างๆ ระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐจะเพิ่มขึ้นตามแนวคิดของปราณี พันธุมสินชัย (2536) ได้อธิบายว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถทำได้หลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่าจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน คือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึงการให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาล อย่างการใช้กฎ ระเบียบที่หน่วยงานมีอยู่บังคับ และถ้าหากหน่วยงานรัฐไม่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐบาลซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบ และแนวคิดของ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2552) พบว่ามีปัญหาในกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรับผิดชอบ การดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐที่นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเยียวยาชดเชยผลกระทบอย่างเป็นธรรม รวมถึงการไม่คำนึงถึงสิทธิชุมชนดั้งเดิมที่ให้สิทธิในการมีส่วนร่วมการจัดการ บำรุงรักษาอนุรักษ์ พื้นฟูจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่ปรากฏให้สังคมไทยได้รับรู้รับทราบ อย่างการทำโครงการต่างๆ ที่รัฐริเริ่ม ดำเนินการมาหลายสิบปี แต่จนถึงปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่อีกทั้งปัญหาได้ขยายออกไปในวงกว้างและมีมิติที่ซับซ้อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม คือการไม่เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่นทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อนำมาปฏิบัติไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพ่อค้าแม่ค้าหรือชุมชนและไม่เกิดความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ การขาดการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาและความขัดแย้งในสังคม ทั้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง เมื่อการมีส่วนร่วมน้อยความขัดแย้งในการดำเนินโครงการต่างๆ ระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐจะเพิ่มขึ้น

โดยข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ การเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของพ่อค้าแม่ค้าที่ค้าขายในพื้นที่บริเวณวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้านโดยเริ่มจากการให้พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรได้รับรู้ข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ ความเคลื่อนไหวของวิหารพระมงคลบพิตร การบริหารจัดการ การทำโครงการต่างๆ จากการสื่อสารผ่านเสียงตามสาย แผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ต่างๆ และให้พ่อค้าแม่ค้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ เมื่อรับรู้เข้าใจ รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของแล้ว ก็เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมโดยให้เป็นคณะทำงาน กรรมการ ร่วมประชุมวางแผนนโยบายต่างๆ และร่วมตัดสินใจในโครงการต่างๆ ทำให้พ่อค้าแม่ค้าเข้าใจและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่ดูแลปกป้องวิหารพระมงคลบพิตร ซึ่งหน่วยงานกรมศิลปากรและเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่จะทราบปัญหาพื้นที่อย่างแท้จริงและนำปัญหามาแก้ไขได้ตรงจุดระดับความขัดแย้งก็จะลดลงและจากแนวคิดของปราณี พันธุ์สินชัย (2536) ได้อธิบายว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถทำได้หลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐบาล แต่ละยุคจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน คือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึงการให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจมีการโต้ตอบจากรัฐบาลอย่างการใช้กฎ ระเบียบที่หน่วยงานมีอยู่บังคับ และถ้าหากหน่วยงานรัฐไม่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ของทางราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐบาล ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบ และแนวคิดของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2552) พบว่ามีปัญหาในกระบวนการกำหนดนโยบายซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรับผิดชอบ การดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐที่นำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเยียวยาชดเชยผลกระทบอย่างเป็นธรรม รวมถึงการไม่คำนึงถึงสิทธิชุมชนดั้งเดิมที่ให้สิทธิในการมีส่วนร่วมการจัดการ บำรุงรักษา อนุรักษ์ พื้นฟูจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่ปรากฏให้สังคมไทยได้รับรู้รับทราบ อย่างการทำโครงการต่างๆ ที่รัฐริเริ่ม ดำเนินการมาหลายสิบปี แต่จนถึงปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่อีกทั้งปัญหาได้ขยายออกไปในวงกว้างและมีมิติที่ซับซ้อนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาวิจัยถึงอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในบริหารจัดการพื้นที่ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งในการบริหารจัดการพื้นที่วิหารพระมงคลบพิตรระหว่างหน่วยงานรัฐกับท้องถิ่นและรัฐกับพ่อค้าแม่ค้าและประชาชนในพื้นที่

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนัก. 2550. **แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.opdc.go.th. (วันที่เข้าถึง 13 ธันวาคม 2554).
- คณะรัฐมนตรี. 2553. **รายงานการประชุมคณะกรรมการอำนวยการและควบคุมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. ครั้งที่ 1.** กรุงเทพฯ :
- ทำเนียบรัฐบาล. 2553. **มติคณะรัฐมนตรี โครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ 2/2553** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.thaigov.go.th. (วันที่เข้าถึง 2 มีนาคม 2553)
- โบราณคดี, สำนัก. 2552. **พระราชบัญญัติโบราณสถาน** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.archae.go.th. (วันที่เข้าถึง 15 กันยายน 2553).
- ปรางณี พันธุมสินชัย. 2536. **รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในสิ่งแวดล้อม'36 ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม. ครั้งที่ 4.** กรุงเทพฯ : องค์การพัฒนาเอกชน.
- ถวิลวดี บุรีกุล. 2552. **พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชนจากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.** นนทบุรี. สถาบันพระปกเกล้า.
- สุทธิชัย หยุ่น. "บันทึกรายการโทรทัศน์: ไขความลับ..โบราณสถานเมืองมรดกโลกอยุธยา" **โมเดิร์นไนน์ ทีวี** (27 กรกฎาคม 2553)
- วิรัช ภิญญชัย. 2548. **ความขัดแย้งด้านบทบาทของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยากับกรมศิลปากรต่อการบริหารจัดการโบราณสถานในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2547. **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา.** นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. 2553. **แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.thaiwhic.go.th. (วันที่เข้าถึง 17 กันยายน 2553)
- พัชร์ แต่งพันธ์. 2553. **เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ มรดกอยุธยา มรดกโลก (ออนไลน์).** เข้าถึงได้จาก : <http://www.ayutthayastudies.aru.ac.th/content/view/204/113/>. (วันที่เข้าถึง 24 มีนาคม 2553).
- สายนต์ ไพเราะญจจิตร. 2548. **การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:** วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- เสนห์ จามริก. 2540. **การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.